

Høringsnotat

Forslag til lov om informasjonstilgang, taushetsplikt m.v. for Statens helsetilsyn ved gjennomgang av et utvalg saker om akutt plassering og omsorgsovertakelse etter barnevernloven.

Juni 2016

Innhold

1. Innledning – sammendrag	3
2. Bakgrunn	4
2.1. Bakgrunn	4
2.2. Forholdet til tilsynsrollen til Statens helsetilsyn	5
3. Gjeldende rett	6
3.1. Forvaltningsloven	6
3.2. Barnevernloven	8
3.3. Offentleglova	9
3.4. Personopplysningsloven	9
4. Behovet for midlertidig lov	10
5. Forholdet til Grunnloven og menneskerettighetene	14
5.1. Retten til privatliv	15
5.2. Forholdet til uskyldspresumsjonen	16
5.3. Forholdet til Grunnloven § 97	17
5.4. Bruk som bevis i senere straffesak eller sivil sak	18
6. Departementets vurderinger og forslag	19
6.1. Statens helsetilsyns gjennomgang av barnevernsaker	19
6.2. Tilgang til taushetsbelagte opplysninger	20
6.3. Taushetsplikt og adgang til å formidle opplysninger	21
6.4. Adgang til å behandle personopplysninger	23
6.5. Forbud mot bruk som bevis i senere straffesak og sivil sak	24
6.6. Ikrafttredelse og opphør	25
7. Lovutkast	25

1. Innledning – sammendrag

Barne- og likestillingsdepartementet sender med dette på høring forslag til: *Lov om informasjonstilgang, taushetsplikt m.v. for Statens helsetilsyn ved gjennomgang av et utvalg saker om akutt plassering og saker om omsorgsovertakelse etter barnevernloven.*

Barne- og likestillingsdepartementet har gitt Statens helsetilsyn i oppdrag å gjennomgå et utvalg saker om akutt plassering og saker om omsorgsovertakelse etter barnevernloven. Gjennomgangen skal gi kunnskap om hvordan sakene behandles, om det skjer svikt og hva som eventuelt svikter. Gjennomgangen skal også gi kunnskap om kjennetegn ved saker som er blitt behandlet på en faglig god måte. Kunnskapen skal brukes til å videreutvikle barnevernet.

Det er viktig at Statens helsetilsyn ved gjennomgangen av saker får et korrekt og mest mulig helhetlig bilde av sakene. Dette innebærer at Statens helsetilsyn bør ha mulighet til å innhente opplysninger fra andre både i og utenfor barnevernet. Statens helsetilsyn bør ha anledning til å innhente opplysninger fra andre tjenester og instanser som barnehage, skole, helse- og omsorgstjeneste og politiet. Formålet med å innhente opplysninger fra andre tjenester og instanser er å vurdere barneverntjenestens håndtering av informasjon fra andre, samt barnevernets samarbeid med disse for å gi barn rett hjelp til rett tid.

På barnevernområdet fører fylkesmannen tilsyn med at kommunene og en rekke barnevernmyndigheter oppfyller sine lovpålagte oppgaver. Det overordnede faglige ansvaret for tilsynet på barnevernområdet er lagt til Statens helsetilsyn. Fylkesmannens og Statens helsetilsyns ansvar omfatter å føre tilsyn med barnevernvirksomheten i de enkelte kommuner, samt med barneverninstitusjoner, sentre for foreldre og barn, omsorgssentre for mindreårige, og med andre statlige tjenester og tiltak etter barnevernloven. Dette innebærer blant annet at tilsynsansvaret ikke omfatter Fylkesnemndene for barnevern og sosiale saker, som er et uavhengig domstollignende forvaltningsorgan med ansvar for å behandle tvangssakene i barnevernet.

Som overordnet tilsynsmyndighet har Statens helsetilsyn en lovfestet adgang til å kreve taushetsbelagte opplysninger fra de barnevernmyndighetene som er omfattet av Statens helsetilsyns tilsynsansvar. Dette gjelder imidlertid ikke fylkesnemndene. Statens helsetilsyn har også begrensede muligheter til å innhente opplysninger fra andre offentlige myndigheter for å belyse barnevernets arbeid. Departementet legger derfor til grunn at dagens regler om taushetsplikt og opplysningsrett ikke er tilstrekkelig til å gi Statens helsetilsyn tilgang til de opplysningene de trenger for å utføre en slik helhetlig og bred gjennomgang av saker om akutt plassering og saker om omsorgsovertakelse.

Formålet med lovutkastet som nå sendes på høring, er derfor å gi Statens helsetilsyn tilgang til nødvendig taushetsbelagt informasjon, slik at de skal kunne utføre gjennomgangen av barnevernssaker på en god måte. Lovforslaget inneholder konkrete bestemmelser om:

- 1) *Adgang til å gi opplysninger.* Både fylkesnemnda og ansatte i andre offentlige tjenester skal uhindret av lovbestemt taushetsplikt kunne gi de opplysninger til Statens helsetilsyn som er nødvendig for å kunne utføre gjennomgangen av saker. Det samme gjelder yrkesutøvere med profesjonsbestemt taushetsplikt.

- 2) *Taushetsplikt*. Forslaget omfatter regulering av taushetsplikten ved gjennomgangen av saker, herunder Statens helsetilsyns adgang til å gi opplysninger til andre når dette er nødvendig for å innhente opplysninger i forbindelse med gjennomgangen.
- 3) *Hjemmel som gjør det mulig å behandle personopplysninger*. Gjennomgangen av sakene omfattes ikke av Statens helsetilsyn ansvar og myndighet etter barnevernloven. Forslaget omfatter derfor en klar hjemmel til å behandle de opplysninger som er nødvendige for å utføre gjennomgangen.

2. Bakgrunn

2.1. Bakgrunn

Barnevernets hovedoppgave er å sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp og omsorg til rett tid, og bidra til at barn og unge får trygge oppvekstvilkår. Barnevernet er først og fremst en hjelpetjeneste, men barnevernloven åpner samtidig for svært inngripende tvangstiltak. Dette stiller store krav til barnevernets arbeid og til at rettssikkerheten til barn og foreldre blir ivaretatt på en god måte.

Samtidig blir barnevernet regelmessig møtt med kritikk for å ha grepet inn for tidlig eller på feil måte, eller fordi de har iverksatt tiltak for sent. Også i forbindelse med tilsyn er det avdekket svikt i barneverntjenestens håndtering av saker. Det er i forbindelse med landsomfattende tilsyn med den kommunale barneverntjenesten avdekket svikt når det gjelder dokumentasjon av barnevernfaglige vurderinger, medvirkning, styring og ledelse.¹

Barne- og likestillingsdepartementet ønsker å få mer kunnskap om kompleksiteten og dilemmaene i barnevernets arbeid og kvaliteten på det faglige arbeidet barnevernet utfører som grunnlag for sine beslutninger i disse sakene. Departementet har derfor gitt Statens helsetilsyn i oppdrag å iverksette en gjennomgang av et utvalg barnevernsaker som har ført til akutttiltak eller omsorgsovertakelse. Statens helsetilsyn skal systematisere og analysere informasjon fra sakene.

Formålet med gjennomgangen er å få en bred situasjonsbeskrivelse gjennom å se på prosess og innhold i et utvalg enkeltsaker, få kunnskap om når det svikter eller går bra, hva som eventuelt svikter eller er bra, og hvorfor det svikter eller går bra. Det skal særlig ses på kvaliteten i barnevernets faglige avveininger og vurderinger, og om barneverntjenesten og fylkesnemnda er tydelige på hvorfor det er fattet beslutning om akuttvedtak eller omsorgsovertakelse. Departementet legger opp til at gjennomgangen skal omfatte minimum 100 saker.

Hovedformålet med gjennomgangen er ikke å vurdere og konkludere om lovpålagte krav er brutt i den enkelte saken. Gjennomgangen er dermed ikke tilsyn i ordinær forstand. Statens helsetilsyn skal ta utgangspunkt i faglige anbefalinger fra Bufdir og fag- og forskningsmiljø og anvende disse til å vurdere kvaliteten på barnevernets arbeid. Statens helsetilsyn skal også se hen til anbefalinger barn i barnevernet har kommet med. Statens helsetilsyn skal videre

¹ Rapport fra Statens helsetilsyn 1/2015 "-Bare en ekstra tallerken på bordet?" Oppsummering av landsomfattende tilsyn i 2013 og 2014 med kommunenes arbeid med oppfølging av barn som bor i fosterhjem", og rapport 2/2012 med oppsummering av det landsomfattende tilsynet i 2011 om kommunenes arbeid med undersøkelser og evaluering av hjelpetiltak til hjemmeboende barn.

vurdere kvaliteten i barneverntjenestens og fylkesnemndas saksbehandling, ikke om avviket fra krav til alminnelig godt barnevern er så vidt alvorlig at det foreligger et lovbrudd.

Det er utarbeidet mandat for Statens helsetilsyns gjennomgang av et utvalg barnevernsaker.

Hva gjennomgangen skal omfatte

Gjennomgangen skal særlig omfatte saksbehandlingen i det kommunale barnevernet og behandlingen i fylkesnemnda. Samtlige saker som benyttes i utvalget skal være behandlet i fylkesnemnda etter lov om barneverntjenester § 4-12 og/eller § 4-6 2. ledd og/eller § 4-9, jf. 4-8. Departementet ser for seg at sakene skal ha vært behandlet i fylkesnemnda eller domstolen i løpet av de siste to år, og endelig vedtak eller rettskraftig dom må foreligge.

Det skal legges vekt på at sakene som velges ut representerer variasjon i kjønn, alder, kommunestørrelse og fylkesnemnd. Sakene skal ha en variasjon og bredde hva gjelder grunnlag for at sakene er fremmet for behandling i fylkesnemnda.

Gjennomgangen av den enkelte sak vil primært bestå av en dokumentgjennomgang. Dokumentgjennomgangen kan avdekke et behov for å innhente ytterligere opplysninger, fra andre både i og utenfor barnevernet. Det må vurderes konkret om det i den enkelte sak er behov for å gjennomføre intervju eller på annen måte innhente supplerende informasjon. Det er barneverntjenestens håndtering av informasjon fra andre, samt barnevernets samarbeid med disse for å gi barn rett hjelp til rett tid, som skal vurderes.

Faglig vurderingsgrunnlag

Statens helsetilsyn skal utarbeide et skriftlig grunnlag for å kunne vurdere sakene. Dette vurderingsgrunnlaget skal utarbeides på bakgrunn av lov og forskrift, retningslinjer, veiledere, relevant norsk og internasjonal forskning og kunnskapsoppsummeringer, samt aktuelle faglige anbefalinger på området. De enkelte sakene skal vurderes opp mot dette grunnlaget for samlet å kunne si noe om tilstanden på barnevernområdet. Statens helsetilsyn utarbeider allerede veiledere for fylkesmennenes undersøkelser og bedømmelser av ulike temaer i forbindelse med forberedelse av landsomfattende tilsyn. I disse veilederne gjøres det rede for hvilke faglige krav som stilles til virksomhetene basert på anerkjent fagkunnskap og øvrige krav i barnevernlovgivningen. Dersom det ikke foreligger et fullstendig vurderingsgrunnlag skal vurderingsgrunnlaget utarbeides i samarbeid med Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. I tillegg bør representanter for de ulike fagmiljøene (kommunale barneverntjenester, sakkyndige, nemndene), andre relevante fag- og forskningsmiljø og representanter for barnevernsbarn og deres foreldre konsulteres. Statens helsetilsyn skal legge opp til en bred prosess som også involverer andre interesserte aktører.

2.2. [Forholdet til tilsynsrollen til Statens helsetilsyn](#)

Statens helsetilsyn har det overordnede faglige ansvaret for tilsynet på barnevernområdet. Overordnet faglig tilsyn innebærer å ha en generell oversikt over tilstanden i tjenestene. Statens helsetilsyn gjennomfører derfor rutinemessig overvåking av tilgjengelige data om tjenester og gjennomfører egne innsamlinger av data og kunnskap for å belyse spesifikke

problemstillinger.² Dette arbeidet betegnes ofte som at tilsynsmyndigheten overvåker sine samfunnsområder, eller områdeovervåking.

Kjernen i tilsyn er kontroll med at lovpålagte krav etterleves. Det innebærer at Statens helsetilsyn og fylkesmennene operasjonaliserer krav som følger av barnevernloven med forskrifter og bedømmer tjenester eller hendelser opp mot disse kravene.

Kravet til forsvarlige tjenester og tiltak i barnevernloven § 1-4 er sentralt i tilsynssammenheng. Departementet har i Prop. 106 L (2012-2013) *Endringer i barnevernloven* beskrevet at kjernen i forsvarlighetskravet er vurderinger og normer om hva som kan betegnes som god barnevernfaglig praksis. Når Statens helsetilsyn og fylkesmennene bedømmer om det foreligger lovbrudd tas det konkret stilling til hvor stort avvik fra god praksis som kan aksepteres.

Oppdraget med å gjennomgå barnevernssaker er ikke et tilsyn i ordinær forstand. Hovedformålet er ikke å vurdere og konkludere om lovpålagte krav er brutt i den enkelte saken. Statens helsetilsyn skal ta utgangspunkt i faglige anbefalinger fra Bufdir og fag- og forskningsmiljø og anvende disse til å vurdere kvaliteten på barnevernets arbeid. Statens helsetilsyn skal også se hen til anbefalinger barn i barnevernet har kommet med. Statens helsetilsyn skal primært vurdere kvaliteten i barneverntjenestens og fylkesnemndas saksbehandling, ikke om avviket fra krav til alminnelig godt barnevern er så vidt alvorlig at det foreligger et lovbrudd.

Gjennomgangen vil også omfatte innhenting av opplysninger fra tjenester både i og utenfor barnevernet som faller utenfor Statens helsetilsyns oppgaver og ansvar etter barnevernloven. Dette innebærer at Statens helsetilsyns myndighet etter barnevernloven ikke fullt ut vil være tilstrekkelig som grunnlag for gjennomgangen.

3. Gjeldende rett

3.1. Forvaltningsloven

Forvaltningsloven gjelder den virksomhet som drives av forvaltingsorganer når ikke annet er bestemt i eller i medhold av lov, jf. forvaltningsloven § 1. Fordi Statens helsetilsyn er et statlig tilsynsorgan, gjelder forvaltningsloven for Statens helsetilsyn, med mindre det er gjort unntak for reglene i eller i medhold av annen lov.

Forvaltningsloven § 13 til 13 f inneholder bestemmelser om taushetsplikt og begrensninger i taushetsplikten. Taushetsplikten er nærmere regulert i forvaltningsloven § 13 første ledd. Det følger av bestemmelsen at enhver som utfører arbeid eller tjeneste for et forvaltningsorgan, plikter å hindre at andre får adgang eller kjennskap til det han i forbindelse med tjenesten eller arbeidet får vite om blant annet "noens personlige forhold".

Opplysninger om fødested, fødselsdato og personnummer, statsborgerforhold, sivilstand, yrke, bopel og arbeidssted regnes i utgangspunktet ikke som et personlige forhold som er underlagt taushetsplikt, jf. bestemmelsens annet ledd. Dersom slike opplysninger røper et

² Statens helsetilsyns rolle som overordnet tilsynsmyndighet er nærmere omtalt i Prop. 91 L (2010-2011) *Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester m.m.*, se side 407 høyre spalte.

klientforhold eller andre forhold som må anses som personlige, er de likevel underlagt taushetsplikt.

Paragraf 13 a og b inneholder unntak og begrensninger i taushetsplikten som gir forvaltningsorganer adgang, men ingen plikt til å formidle opplysninger. Disse bestemmelsene inneholder flere rettslige grunnlag som kan gi andre tjenester og instanser adgang til å formidle opplysninger, herunder til Statens helsetilsyn.

Unntakene i § 13 a er begrunnet i at det ikke er behov for beskyttelse, og åpner for at opplysninger kan formidles:

- Etter samtykke fra den eller de taushetsplikten skal beskytte. Et slikt samtykke skal være informert, frivillig og kan når som helst trekkes tilbake.
- I statistisk form eller ved at individualiserende kjennetegn utelates ("anonymisering").
- Når ingen berettiget interesse tilsier at de holdes hemmelig. Eksemplet i loven er opplysninger som er alminnelig kjent eller alminnelig tilgjengelig andre steder.

Unntakene i § 13 b er begrunnet i ulike private eller offentlige interesser. Taushetsplikten er ikke til hinder for:

- At opplysninger formidles til de som er parter i saken.
- At opplysninger brukes for å oppnå det formålet de er gitt eller innhentet for. Loven viser til saksforberedelse, avgjørelse, oppfølging og kontroll som eksempler.
- At opplysningene brukes for statistisk bearbeiding, utrednings- og planleggingsoppgaver, eller i forbindelse med revisjon eller annen form for kontroll med forvaltningen.
- At forvaltningsorganet gir andre forvaltningsorganer opplysninger om en persons forbindelse med organet og om avgjørelser som er truffet, og ellers slike opplysninger som det er nødvendig å gi for å fremme avgiverorganets oppgaver etter lov, instruks eller oppnevningssgrunnlag.
- At forvaltningsorganet anmelder eller gir opplysninger om lovbrudd til påtalemyndigheten eller vedkommende kontrollmyndighet, når det finnes ønskelig av allmenne omsyn eller forfølgning av lovbruddet har naturlig sammenheng med avgiverorganets oppgaver.

Særlig de tre siste kulepunktene (forvaltningsloven § 13 b nr. 4, 5 og 6) åpner for formidling av opplysninger for å ivareta formål som ligger utenfor det som er nødvendig for å ivareta organets oppgaver i den enkelte saken, eller av hensyn til den eller de saken gjelder.

Det følger av § 13 c, at forvaltningsorganet skal sørge for at taushetsplikten blir kjent for den det gjelder og at organet kan kreve at vedkommende underskriver taushetserklæring. Bestemmelsen inneholder også regler om oppbevaring og lagring av opplysninger underlagt taushetsplikt. Det fremgår av bestemmelsen at taushetsplikten som hovedregel bortfaller etter 60 år.

Paragraf 13 d regulerer tilgang til taushetsbelagte opplysninger til bruk for forskning, mens § 13 e regulerer taushetsplikten til forskere som har fått tilgang til taushetsbelagte opplysninger.

3.2. Barnevernloven

Statens helsetilsyn har det overordnede faglige ansvaret for tilsynet på barnevernområdet, jf. barnevernloven § 2-3 b første ledd. I følge bestemmelsen omfatter ansvaret tilsynet med barnevernvirksomheten i de enkelte kommuner, med barneverninstitusjoner, med sentre for foreldre og barn, med omsorgssentrene og med andre statlige tjenester og tiltak etter barnevernloven. Tilsynet utøves av fylkesmennene, jf. barnevernloven §§ 2-3 fjerde ledd og 2-3 b.

Det følger av barnevernloven § 6-7 første ledd at enhver som utfører tjeneste eller arbeid for et forvaltningsorgan etter barnevernloven har taushetsplikt etter forvaltningsloven §§ 13 til 13 e. Forvaltningsloven inneholder en rekke generelle bestemmelser blant annet om taushetsplikt, oppbevaring av opplysninger og adgang til å formidle opplysninger, jf. § 13 flg. På bakgrunn av at Statens helsetilsyn har et lovfestet overordnet tilsynsansvar på barnevernområdet, legger departementet til grunn at barnevernloven § 6-7 også omfatter ansatte og andre som utfører oppgaver for Statens helsetilsyn som overordnet tilsynsmyndighet på barnevernområdet.

Taushetsplikten etter barnevernloven er noe strengere enn taushetsplikten etter de alminnelige reglene i forvaltningsloven, jf. barnevernloven § 6-7 annet og tredje ledd. For det første er det presisert i bestemmelsens annet ledd at taushetsplikten alltid omfatter opplysninger om fødested, fødselsdato, personnummer, statsborgerforhold, sivilstand, yrke, bopel og arbeidssted. Dette innebærer at taushetsplikten etter barnevernloven omfatter alle opplysninger som kan knyttes til bestemte personer.

For det andre er adgangen til å gi opplysninger til andre offentlige myndigheter noe snevrere enn etter forvaltningslovens alminnelige regler, jf. barnevernloven § 6-7 tredje ledd. Det følger av bestemmelsen at opplysninger til andre forvaltningsorganer, jf. forvaltningsloven § 13 b nr. 5 og 6, bare kan gis når dette er nødvendig for å fremme barneverntjenestens oppgaver eller for å forebygge vesentlig fare for liv eller alvorlig skade for noens helse.

Innholdet i forvaltningsloven § 13 til 13 e, er nærmere beskrevet i punkt [3.1](#) ovenfor.

Statens helsetilsyn kan med hjemmel i barnevernloven § 2-3 syvende ledd kreve at kommunale organer som hører under loven, uten hinder av taushetsplikt, gir de opplysninger som er nødvendige for at Statens helsetilsyn skal kunne utøve sine tilsynsoppgaver i henhold til loven. Når det gjelder statlige barnevernmyndigheter, fremgår det av bestemmelsen at helsetilsynet også kan kreve opplysninger fra barneverninstitusjoner, sentre for foreldre og barn, og fra omsorgssentre for mindreårige. Det er videre presisert at Statens helsetilsyn også kan kreve adgang til barneverninstitusjoner, til sentre for foreldre og barn og til omsorgssentrene.

Om, og i hvilken grad Statens helsetilsyn også kan innhente opplysninger fra andre enn disse myndighetene vil avhenge av hvilken taushetsplikt som gjelder for det aktuelle forvaltningsorganet, hvilke opplysninger det er aktuelt å innhente og på hvilket rettslig grunnlag.

I tillegg til barnevernloven med tilhørende forskrifter, må Statens helsetilsyn som et offentlig organ også oppfylle krav i lov- og regelverk som gjelder for offentlige organer. Statens helsetilsyn må derfor blant annet forholde seg til de kravene som følger av forvaltningsloven, offentleglova, personopplysningsloven og arkivloven.

3.3. Offentleglova

Lov om rett til innsyn i dokument i offentlige verksemd (offentleglova) gjelde for Statens helsetilsyn, jf. offentleglova § 2 første ledd bokstav a. Ifølge hovedregelen om innsyn i § 3 er alle saksdokumenter i forvaltningen offentlige med mindre noe annet er bestemt i lov eller i medhold av lov.

Offentleglova inneholder flere bestemmelser som gir hjemmel for å unnta opplysninger eller dokumenter fra offentlighet, jf. kapittel 3 i loven:

Når det gjelder dokumenter som inneholder taushetsbelagte opplysninger, fremgår det av § 13 første ledd at:

"Opplysningar som er underlagde teieplikt i lov eller i medhald av lov, er unnatekne frå innsyn."

Dette innebærer at lovbestemt taushetsplikt går foran den generelle retten til innsyn i forvaltningens dokumenter og at Statens helsetilsyn har plikt til ikke å gi innsyn i opplysninger underlagt taushetsplikt. Dette innebærer samtidig at lovens § 11 om plikt til å vurdere meroffentlighet, ikke kommer til anvendelse overfor opplysninger som er underlagt lovbestemt taushetsplikt. Når deler av et dokument unntas offentlighet, er det i loven åpnet for også å unnta resten av dokumentet fra offentlighet, jf. § 12 i loven.

Loven åpner også for å unnta dokumenter som organet har utarbeidet for sin interne saksforberedelse ("organinterne dokumenter"), jf. § 14.

Loven har også en bestemmelse som åpner for utsatt offentlighet, jf. § 5. Bestemmelsen innebærer blant annet at det er anledning til å utsette innsyn inntil en sluttrapport er fremlagt og offentliggjort.

Det vises for øvrig til Justisdepartementets veileder G-0419 N *Rettleiar til offentleglova*.

3.4. Personopplysningsloven

Personopplysningsloven inneholder bestemmelser om behandling av personopplysninger. Med "personopplysning" menes opplysninger og vurderinger knyttet til en enkeltperson. "Behandling" omfatter enhver bruk av personopplysninger som innsamling, registrering, sammenstilling, lagring og utlevering av opplysninger eller en kombinasjon av disse. Loven inneholder krav som må være oppfylt for å kunne behandle personopplysninger. Dette innebærer at offentlige myndigheter må oppfylle disse kravene for å kunne behandle personopplysninger.

Formålet med personopplysningsloven er å beskytte den enkelte mot at personvernet blir krenket gjennom behandling av personopplysninger. Videre skal loven bidra til at personopplysninger blir behandlet i samsvar med grunnleggende personvern hensyn, herunder behovet for personlig integritet, privatlivets fred og tilstrekkelig kvalitet på personopplysninger.

Personopplysningsloven inneholder en rekke bestemmelser som blant annet stiller krav til offentlige organer og andre som behandler personopplysninger som helt eller delvis skjer med elektroniske hjelpemidler. Hvilke krav som stilles avhenger blant annet av hvilke opplysninger det gjelder.

Det fremgår av § 2 i loven at alle opplysninger og vurderinger som kan knyttes til en enkeltperson skal regnes som personopplysning. Videre fremgår det at enhver bruk av personopplysninger, som f.eks. innsamling, registrering, sammenstilling, lagring og utlevering eller en kombinasjon av slike bruksmåter, regnes som behandling av personopplysninger.

Hva som skal regnes som personsensitive opplysninger er uttømmende regulert i samme bestemmelse. Blant disse er opplysninger om helseforhold, og at en person har vært mistenkt, siktet, tiltalt eller dømt for en straffbar handling. Når det gjelder begrepet "helseforhold", fremgår det av forarbeidene til den gamle personregisterloven at begrepet også kan omfatte opplysninger om "sosiale forhold". Det er derfor lagt til grunn at alle opplysninger i en barnevernssak skal regnes som personsensitive.

Paragraf 8 i loven omhandler vilkår for behandling av personopplysninger. Dersom behandlingen omfatter personsensitive opplysninger må også vilkårene i § 9 være oppfylt. Bestemmelsene åpner blant annet for behandling av personsensitive opplysninger etter samtykke fra den registrerte, og dersom det er fastsatt i lov at det er adgang til slik behandling.

Kapittel VI i loven omhandler melde- og konsesjonsplikt. Som hovedregel kreves konsesjon fra Datatilsynet for å behandle personsensitive opplysninger, jf. lovens § 33. Konsesjonsplikten gjelder imidlertid ikke for behandling av personopplysninger i organ for stat eller kommune når behandlingen har hjemmel i egen lov.

4. Behovet for midlertidig lov

Barnevernets hovedoppgave er å sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp og omsorg til rett tid, samt å bidra til at barn og unge får trygge oppvekstvilkår. Barnevernet er først og fremst en hjelpetjeneste, men barnevernloven åpner samtidig for bruk av svært inngripende tvangstiltak, noe som stiller store krav til barnevernets arbeid og at rettssikkerheten til barn og foreldre blir ivaretatt på en god måte. Plassering av barn utenfor hjemmet uten foreldrenes samtykke er blant de mest inngripende tiltakene i barnevernet. Det er derfor viktig å ha god kunnskap om det offentliges håndtering av akuttsaker og saker om omsorgsovertakelse.

Som det fremgår over er det lagt opp til at gjennomgangen av barnevernssaker både skal omfatte offentlig tilgjengelige kunnskapskilder og informasjon som er underlagt lovbestemt taushetsplikt. Faglitteratur, relevant forskning, og tilgjengelig informasjon fra tilsynsrapporter er eksempler på offentlig tilgjengelig informasjon som kan gi nyttig kunnskap om det offentliges håndtering av saker. Bruk av offentlig tilgjengelige kilder reiser i denne sammenhengen ingen særlige utfordringer knyttet til behovet for lovendringer.

Som nevnt i punkt [2.2](#) har Statens helsetilsyn det overordnede faglige tilsynet med både det kommunale barnevernet og med store deler av det statlige barnevernet, herunder med

barneverninstitusjoner og med andre statlige tjenester og tiltak. Som ledd i tilsynet har Statens helsetilsyn også lovfestet tilgang til taushetsbelagte opplysninger fra kommunal barneverntjeneste og fra blant annet barneverninstitusjoner.

Oppdraget med å gjennomgå barnevernssaker er imidlertid ikke tilsyn i ordinær forstand. For det første skal Statens helsetilsyn vurdere om kvaliteten i barnevernets arbeid er god og om det er til barnets beste, ikke om avviket fra krav til alminnelig godt barnevern er så vidt alvorlig at det foreligger et lovbrudd. For det andre vil gjennomgangen også omfatte innhenting av opplysninger fra tjenester både i og utenfor barnevernet som faller utenfor Statens helsetilsyns oppgaver og ansvar etter barnevernloven.

Statens helsetilsyn skal i denne gjennomgangen vurdere om saker er løst i samsvar med krav eller anbefalinger til alminnelig god praksis, herunder om rettssikkerheten til partene ivaretas på en god måte. I motsetning til ved tilsyn er formålet med gjennomgangen ikke å bedømme om det i enkeltsaker eller enkelttjenester foreligger brudd på regelverket og å følge opp tilsynsobjektet inntil avviket er lukket. Videre vil gjennomgangen omfatte opplysninger fra andre tjenester og organer enn de Statens helsetilsyn fører tilsyn med. Dette innebærer at Statens helsetilsyns myndighet etter barnevernloven ikke fullt ut vil være tilstrekkelig som grunnlag for gjennomgangen.

Det er en grunnleggende samfunnsoppgave å beskytte barn mot ulike former for vold, overgrep og omsorgssvikt. For å kunne utføre denne samfunnsoppgaven på en god måte, er det viktig å ha kunnskap om barneverntjenestens og fylkesnemndas håndtering av saker som gjelder akutt plassering utenfor hjemmet og omsorgsovertakelse. Dette er svært inngripende tiltak med stor betydning både for barnet og familien. Det er derfor viktig at Statens helsetilsyn kan danne seg et mest mulig korrekt og helhetlig bilde av sakene i forbindelse med gjennomgangen.

I saker som involverer barn er utgangspunktet at foreldre med del i foreldreansvaret må samtykke dersom formidlingen skal skje på grunnlag av samtykke. I visse tilfeller kan det også være nødvendig eller tilstrekkelig kun med barnets samtykke. Et samtykke skal være reelt frivillig og kan når som helst trekkes helt eller delvis tilbake.

Departementet mener at det verken er hensiktsmessig eller tilstrekkelig å basere en gjennomgang av barnevernets håndtering av saker om midlertidig akutt plassering utenfor hjemmet og omsorgsovertakelse på samtykke fra dem sakene gjelder. Departementet mener at et krav om samtykke ville kunne påvirke hvilke saker som inngår i gjennomgangen, slik at utvalg av saker blir mindre representativt.

Slik departementet ser det er det derfor behov for å vurdere både Statens helsetilsyns tilgang til opplysninger, tilsynets adgang til å behandle relevante opplysninger og tilsynets taushetsplikt ved gjennomgangen. Departementet mener Statens helsetilsyns bør ha full tilgang til dokumenter og opplysninger for å kunne vurdere håndteringen av den enkelte saken på best mulig måte.

Tilgang til opplysninger

Statens helsetilsyn har, som nevnt over, som overordnet tilsynsmyndighet hjemmel til å innhente opplysninger underlagt lovbestemt taushetsplikt både fra kommunale organer som

hører inn under barnevernloven og fra nærmere definerte statlige barnevernmyndigheter, jf. barnevernloven § 2-3 b syvende ledd. Denne adgangen til å innhente opplysninger er imidlertid knyttet til Statens helsetilsyns lovfestede ansvar som overordnet tilsynsmyndighet på barnevernområdet. Fordi gjennomgangen av saker skal ha et annet formål enn tilsyn og lovlighetskontroll er det derfor behov for et eget hjemmelsgrunnlag som er tilpasset gjennomgangen.

Videre mener departementet at Statens helsetilsyn i forbindelse med gjennomgangen av saker også bør ha anledning til å innhente opplysninger fra andre offentlige myndigheter og yrkesutøvere. Ansatte i relevante tjenester og yrkesutøvere med profesjonsbestemt taushetsplikt, bør derfor ha en klar adgang til å formidle opplysninger til Statens helsetilsyn uten hinder av lovbestemt taushetsplikt.

Selv om dagens lovgivning inneholder flere bestemmelser som på gitte vilkår åpner for at også andre tjenester og instanser kan formidle opplysninger i forbindelse med en slik gjennomgang, legger departementet til grunn at dagens taushetspliktbestemmelser vil være til hinder for at Statens helsetilsyn skal kunne gjennomføre en slik bred gjennomgang av utvalgte saker. Departementet mener videre at hjemmelen for å innhente opplysninger også bør være klarest mulig, slik at det ikke oppstår tvil om adgangen til å gi opplysninger til Statens helsetilsyn uten hinder av lovbestemt taushetsplikt

Det vil være aktuelt å innhente opplysninger fra en rekke ulike tjenester som politiet, helsetjenesten (herunder privatpraktiserende yrkesutøvere), barnevernet, barnehagen, skolen og familievernnet. Alle som utfører arbeid eller tjeneste for disse tjenestene er underlagt lovbestemt taushetsplikt enten etter forvaltningsloven, i særlovgivning eller gjennom en kombinasjon av særlovgivning og forvaltningsloven. Dette innebærer at adgangen til å gi Statens helsetilsyn opplysninger vil avhenge av den lovgivningen som gjelder for den aktuelle tjenesten.

Det er to hovedformer for taushetsplikt. Den *forvaltningsmessige taushetsplikten* er en generell taushetsplikt regulert i forvaltningsloven, som i utgangspunktet gjelder for alle som utfører arbeid eller tjeneste for et forvaltningsorgan. Mange offentlige tjenester har taushetsplikt etter de alminnelige reglene i forvaltningsloven §§ 13 til 13 f. Disse reglene gjelder blant annet for barnehagen, skolen og delvis for politiet.

Profesjonsbestemt (eller yrkesmessig) taushetsplikt er en spesiell taushetsplikt som gjelder for visse yrkesutøvere. Den profesjonsbestemte taushetsplikten er strengere enn det som følger av de alminnelige bestemmelsene i forvaltningsloven, dels ved at den omfatter alle personidentifiserbare opplysninger, dels ved at adgangen til å formidle opplysninger uten samtykke er vesentlig snevrere enn etter forvaltningsloven. Den profesjonsbestemte taushetsplikten gjelder blant annet for helsepersonell og ansatte ved familievernkontor, jf. helsepersonelloven § 21 flg. og familievernkontorloven § 5 flg.

Noen grunnlag som åpner for formidling av opplysninger underlagt taushetsplikt er felles for alle tjenester og lover som regulerer taushetsplikt. Dette gjelder blant annet adgangen til å formidle opplysninger etter *samtykke*, samt adgangen til å formidle "*anonymiserte*" opplysninger.

Lovbestemt taushetsplikt er heller ikke til hinder for at opplysninger gis i statistisk form eller ved at individualiserende kjennetegn utelates ("*anonymisering*"). Som juridisk grunnlag for formidling av opplysninger er dette unntaket begrenset til tilfeller der behovet for beskyttelse er ivaretatt ved at den eller de opplysningene gjelder er effektivt vernet mot å bli identifisert. Dette innebærer for det første at de opplysningene gjelder ikke skal kunne identifiseres gjennom de opplysningene som blir gitt. Vedkommende må heller ikke kunne identifiseres gjennom krysskopling av de opplysningene som det er aktuelt å gi og andre opplysninger.

Disse begrensningene innebærer etter departementets syn at heller ikke anonymisering er tilstrekkelig som hjemmelsgrunnlag for å gi Statens helsetilsyn tilgang til opplysninger i forbindelse med gjennomgangen av barnevernssaker. For det første vil det ikke være mulig å innhente og kople sammen opplysninger fra flere tjenester i samme sak, uten at de som skal be om opplysninger kan identifisere saken og det barnet saken gjelder. For det andre vil det heller ikke være mulig å benytte dette hjemmelsgrunnlaget dersom identiteten til barnet eller familien er, eller kan bli kjent. Dersom gjennomgangen av saker skulle basere seg på anonymisering, vil dette derfor kunne begrense muligheten til å gå inn i saker som er blitt omtalt i mediene eller i saker som er kjent for Statens helsetilsyn.

Adgangen til å formidle opplysninger underlagt forvaltningsmessig taushetsplikt er nærmere omtalt i høringsnotatets punkt [3.2](#). Etter departementets vurdering kan bestemmelsene et godt stykke på vei gi Statens helsetilsyn tilgang til relevante opplysninger ved gjennomgangen av barnevernssaker. Det vises særlig til forvaltningsloven § 13 b nr. 4 som blant annet åpner for at opplysninger uten hinder av lovbestemt taushetsplikt kan formidles i forbindelse med utrednings- og planleggingsoppgaver, samt ved annen form for kontroll med forvaltningen. Slik departementet vurderer det ville denne bestemmelsen gitt andre tjenester og instanser en relativt vid adgang til å formidle ellers taushetsbelagte opplysninger til Statens helsetilsyn til bruk i en bred gjennomgang av utvalgte barnevernssaker.

Bestemmelsen gjelder imidlertid bare for tjenester med forvaltningsmessig taushetsplikt og omfatter ikke tjenester og personell med profesjonsbestemt taushetsplikt. Når det gjelder helsepersonell og andre med profesjonsbestemt taushetsplikt, legger departementet til grunn at disse ikke uten samtykke kan gi personidentifiserbare opplysninger i forbindelse med en slik gjennomgang av barnevernssaker. Slik innhenting av opplysninger forutsetter derfor særskilt lovhjemmel. Departementet mener også hensynet til klarhet og tydelighet tilsier at adgangen til å gi opplysninger i forbindelse med gjennomgangen bør lovreguleres særskilt.

Hjemmel til å behandle personopplysninger

Statens helsetilsyn har i dag hjemmel til å behandle opplysninger i forbindelse med tilsyn. Departementet legger imidlertid til grunn at dette hjemmelsgrunnlaget ikke fullt ut vil være tilstrekkelig til å behandle opplysninger i forbindelse med gjennomgangen av barnevernssaker. Departementet viser til at gjennomgangen ikke omfattes av Statens helsetilsyns lovfestede tilsynsansvar på barnevernområdet.

Departementet vil nevne at det legges til grunn at alle opplysninger som det er aktuelt å innhente fra konkrete saker må regnes som personlige opplysninger som er underlagt lovbestemt taushetsplikt. Mange av opplysningene vil også måtte regnes som personsensitive, jf. § 2 nr. 8 i personopplysningsloven.

Som vist ovenfor i punkt [3.4](#) inneholder personopplysningsloven krav som må være oppfylt for at personopplysninger kan behandles, jf. lovens §§ 8 og 9. Adgangen til å behandle opplysninger uten samtykke fra den opplysningene gjelder er snevrere dersom opplysningene er personsensitive. Hjemmel i lov er (med unntak av samtykke) det mest aktuelle behandlingsgrunnlaget ved behandling av personsensitive opplysninger.

Personopplysningsloven åpner imidlertid også for behandling dersom behandlingen er "nødvendig for historiske, statistiske eller vitenskapelige formål, og samfunnets interesse i at behandlingen finner sted klart overstiger ulempene den kan medføre for den enkelte". I tillegg kan Datatilsynet bestemme at sensitive personopplysninger kan behandles også i andre tilfeller dersom viktige samfunnsinteresser tilsier det og det settes i verk tiltak for å sikre den registrertes interesser.

Personopplysningsloven åpner dermed for behandling av personsensitive opplysninger uten lovhjemmel eller samtykke. Departementet mener likevel at adgangen til å behandle opplysninger bør være regulert i loven. Også her er det viktig at det ikke oppstår tvil om at Statens helsetilsyn ved gjennomgangen av saker har adgang til å behandle de opplysningene som er nødvendig for kunne utføre gjennomgangen. Departementet foreslår også lovfestet at gjennomgangen unntas fra konsesjonsplikt etter kap. VI i personopplysningsloven.

Taushetsplikt

Statens helsetilsyn er omfattet av taushetsplikten som følger av reglene i barnevernloven § 6-7, se punkt [3.1](#) ovenfor. Siden gjennomgangen av saker skal favne videre enn Statens helsetilsyns overordnede tilsynsansvar på barnevernområdet, er det likevel behov for å vurdere hvordan taushetsplikten ved gjennomgangen av saker skal reguleres.

Departementet legger til grunn at uten særskilt lovregulering vil taushetsplikten delvis følge av barnevernloven § 6-7, som henviser til videre til de alminnelige reglene i forvaltningsloven § 13 til 13 e, delvis direkte av forvaltningslovens alminnelige regler. Dette har sammenheng med at gjennomgangen av saker går utover Statens helsetilsyns lovfestede tilsynsansvar på barnevernområdet.

Etter departementets oppfatning bør Statens helsetilsyns taushetsplikt ved gjennomgangen av saker særskilt reguleres i loven.

5. Forholdet til Grunnloven og menneskerettighetene

Ved utformingen av alminnelig lovgivning må staten holde seg innenfor de grenser som trekkes opp av Grunnloven og internasjonale menneskerettskonvensjoner. Etter departementets syn ligger lovforslaget som nå sendes på høring, godt innenfor de rammene Grunnloven og menneskerettskonvensjonene setter.

De mest sentrale konvensjonene er Den europeiske menneskerettskonvensjon 4. november 1950 (EMK) og FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter 16. desember 1966 (SP), som begge ble gjennomført i norsk rett ved lov 21. mai 1999 nr. 30 om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (menneskerettsloven), jf. § 2. Konvensjonene skal ved motstrid gå foran bestemmelser i annen norsk lovgivning, jf. § 3.

5.1. Retten til privatliv

Grunnloven § 102 første ledd første punktum lyder:

"Enhver har rett til respekt for sitt privatliv og familieliv, sitt hjem og sin kommunikasjon".

Bestemmelsen ble innført i forbindelse med grunnlovsreformen i 2014, og bygger blant annet på EMK art. 8 og SP art. 17. Grunnloven § 102 skal tolkes i lys av de nevnte konvensjonsbestemmelsene, jf. Rt. 2015 s. 93 avsnitt 57.

En sentral side av retten til privatliv er individets rett til å bestemme over egne personopplysninger. Den foreslåtte ordningen vil gi Statens helsetilsyn muligheten til å innhente taushetsbelagte og sensitive opplysninger knyttet til enkeltpersoner, uten samtykke fra disse. Dette vil innebære et inngrep i enkeltindividets rett til vern av sitt privatliv etter Grunnloven § 102.

Til forskjell fra EMK artikkel 8, er ordlyden i grunnlovsbestemmelsen taus om adgangen til å begrense retten til privatliv. Høyesterett har imidlertid lagt til grunn at det er tillatt å gripe inn i rettighetene etter første ledd første punktum, dersom inngrepet har tilstrekkelig hjemmel, forfølger et legitimt formål og er forholdsmessig, jf. Rt. 2015 s. 93 avsnitt 60.

Ved vedtakelse av den foreslåtte loven vil vilkåret om tilstrekkelig lovhjemmel være oppfylt. Formålet med inngrepet er å avdekke svikt i barnevernets håndtering av saker om akutt plassering og saker om omsorgsovertakelse, hvilket anses å være et legitimt formål.

Departementet har vurdert om inngrepet vil være et forholdsmessig inngrep for å nå dette formålet. I forholdsmessighetsvurderingen ligger det at inngrepet ikke må gå mer utover hensynene bak retten til privatliv enn hva som er nødvendig for å ivareta det aktuelle og legitime formålet bak inngrepet.

Det er på det rene at innhenting og analyse av det aktuelle materialet i seg selv er egnet til å nå målet. Inngrepet skal imidlertid ikke gå lenger enn det som er nødvendig for å oppnå formålet. Det må derfor vurderes om formålet kan oppnås ved tiltak som ikke er, eller er mindre, inngripende overfor enkeltpersonene opplysningene gjelder.

Som redegjort for under pkt. 6.2 mener departementet at verken anonymisering eller samtykke vil være tilstrekkelig som hjemmelsgrunnlag for å sikre Statens helsetilsyn tilgang til nødvendige opplysninger. Departementet anser derfor både anonymisering og samtykke som uegnet for å oppnå formålet.

Departementet mener at inngrepet i Grunnloven § 102 ikke går lenger enn det som er nødvendig for å utføre gjennomgangen. Dette begrunnes blant annet med at den særskilte adgangen til å gi opplysninger til Statens helsetilsyn i forbindelse med gjennomgangen kun skal gjelde i en tidsbegrenset periode. Videre skal Statens helsetilsyns samlede funn om barnevernets håndtering av saker ikke identifisere enkeltpersoner.

Departementet vil også vise til at gjennomgangen kan bidra til viktig kunnskap og kan ha stor samfunnsmessig betydning. Dette må tillegges stor vekt. Gjennomgangen skal gi kunnskap om svikt, hva som eventuelt svikter og hvorfor det svikter i barnevernets håndtering av saker om akutt plassering og saker om omsorgsovertakelse.

Etter en samlet helhetsvurdering mener departementet at inngrepet i Grunnloven § 102 er forholdsmessig og at lovforslaget ikke er i strid med Grunnloven § 102.

5.2. Forholdet til uskyldspresumsjonen

Statens helsetilsyn skal gjennomgå et utvalg saker om akutt plassering og omsorgsovertakelse etter barnevernloven. Sakene kan inneholde opplysninger om straffbare forhold. Statens helsetilsyn vil potensielt kunne komme til å gjennomgå saker der det foreligger fellende dom, frifinnende dom og potensielt saker som ikke har blitt behandlet for domstolene. Dette reiser enkelte problemstillinger i forhold til Grunnloven § 96.

Grunnloven § 96 annet ledd lyder:

”Enhver har rett til å bli ansett som uskyldig inntil skyld er bevist etter loven”.

Bestemmelsen kom inn i Grunnloven ved revisjon i mai 2014. Høyesterett har lagt til grunn at bestemmelsen "grunnlovfester innholdet i SP artikkel 14 nr. 2 og EMK art. 6 nr.2", jf. Rt. 2014 s.1161 avsnitt 29. Innholdet og rekkevidden av Grunnloven § 96 annet ledd skal fastlegges i lys av disse internasjonale forpliktelsene, jf. Rt.2014 s. 1292 avsnitt 14.

Presumsjonen om uskyld rommer flere regler og prinsipper. I denne sammenheng er det to regler som er særlig relevante. Den første er begrensninger i forhold til uttalelser om straffeskyld før det foreligger en avgjørelse av skyldspørsmålet, og den andre er begrensninger med hensyn til uttalelser om straffeskyld etter at det er avsagt frifinnende dom i en straffesak.

Disse to reglene legger begrensninger på uttalelser som offentlige myndigheter kan komme med, se bl.a. Den europeiske menneskerettsdomstol (EMD) sin dom *Allenet De Ribemont mot Frankrike* (1995) para. 36.

I de tilfeller hvor det ikke foreligger en avgjørelse av skyldspørsmålet vil det kunne utgjøre en krenkelse av uskyldspresumsjonen dersom offentlige myndigheter uttaler seg på en måte som er skyldkonstaterende, se EMDs dom *Böhmer mot Tyskland* (2002) para. 54. Hvorvidt en uttalelse gir uttrykk for en skyldkonstatering må bero på en konkret vurdering hvor selve ordbruken vil være sentral.

I de tilfeller hvor det foreligger endelig frifinnelse i en sak skal offentlige myndigheter avstå fra å komme med uttalelser som er egnet til å så tvil om frifinnelsen. Hvorvidt uttalelsen er av en slik karakter må vurderes konkret, og selve ordbruken vil være et sentralt moment.

Statens helsetilsyn skal ikke vurdere hvorvidt straffbare forhold har blitt begått. Videre skal Statens helsetilsyn ikke uttale seg skyldkonstaterende i tilfeller hvor det ikke foreligger en endelig avgjørelse av skyldspørsmålet, og Statens helsetilsyn skal ikke komme med uttalelser som kan så tvil om riktigheten av en frifinnende dom. Dette gjelder både for utformingen av den endelige rapporten, men også for uttalelser i andre sammenhenger. For øvrig er enhver som utfører tjeneste eller arbeid for Statens helsetilsyn etter denne loven underlagt taushetsplikt, hvilket begrenser adgangen til å uttale seg om taushetsbelagte opplysninger.

Departementet legger til grunn at gjennomgangen vil bli gjennomført på en måte som ikke krenker uskyldspresumsjonen, jf. Grunnloven § 96 annet ledd.

5.3. Forholdet til Grunnloven § 97

Grunnloven § 97 lyder:

"Ingen lov må gis tilbakevirkende kraft"

Bestemmelsen inneholder et generelt forbud mot å gi lover tilbakevirkende kraft til skade for borgerne. Kjerneområdet for bestemmelsen er vern mot lovgivning som knytter nye byrder til handlinger eller begivenheter som fant sted før lovendringen. Etter omstendighetene vil også inngrep i etablerte rettigheter og posisjoner med virkning fremover i tid kunne rammes av bestemmelsen. Den sistnevnte formen kalles gjerne uegentlig tilbakevirkning.

Som det fremkommer av lovutkastet § 2 foreslår departementet at enhver uten hinder av taushetsplikt kan gi de opplysninger som er nødvendig for at Statens helsetilsyn kan utføre arbeidet med å gjennomgå saker om akutt plassering og omsorgsovertakelse etter barnevernloven. Enkeltpersonen som den taushetsbelagte informasjonen gjelder kan ha hatt en forventning om konfidensialitet. Det er ikke gitt at en slik forventning om konfidensialitet gir grunnlag for etablering av en rettighet etter Grunnloven § 97. Uansett hvilken konklusjon som trekkes om dette, er der ikke noe absolutt forbud mot inngrep i etablerte rettigheter.

Det følger av Rt. 1996 s. 1415 (Borthen) at det bare er "klart urimelig eller urettferdig" tilbakevirkning som rammes av Grunnloven § 97. Det må foretas en interesseavveining mellom hensynet til den som rammes av inngrepet og de samfunnsmessige hensyn som ligger til grunn for inngrepet. I Borthen-dommen uttales følgende om den konkrete avveiningen:

"Inn i avveiningen vil blant annet komme hvilke rettigheter eller posisjoner inngrepet gjelder, hvilket grunnlag den enkelte eller en gruppe har for sine forventninger, om inngrepet er plutselig og betydelig og om fordelingen av byrdene rammer den enkelte eller en gruppe særlig hardt".

Denne rettsoppfatningen er lagt til grunn i en rekke dommer, se bl.a. Rt.2013 s. 1345 avsnitt 94 flg.

I den konkrete avveiningen tar departementet utgangspunkt i at taushetsplikt er et vesentlig gode for den som opplysningene gjelder, og et viktig element for tillit mellom innbyggerne og utøvere av en rekke profesjoner.

Samtidig legger departementet vekt på at inngrepet er begrenset ved at det kun er Statens helsetilsyn som gis tilgang til opplysningene og at enhver som utfører tjeneste eller arbeid for Statens helsetilsyn etter denne loven skal ha taushetsplikt i medhold av barnevernloven § 6-7, jf. forvaltningsloven §§ 13 til 13 e. På dette grunnlag mener departementet at tilgangen til opplysninger ikke medfører et betydelig inngrep i den enkeltes forventning om konfidensialitet. Formålet med gjennomgangen av barnevernssaker sett i forhold til inngrepet medfører etter departementets syn at inngrepet ikke er "klart urimelig eller urettferdig".

Departementet mener på denne bakgrunn at lovforslaget ikke rammes av tilbakevirkningsforbudet i Grunnloven § 97.

5.4. Bruk som bevis i senere straffesak eller sivil sak

Departementet foreslår å innta en lovbestemmelse som forbyr bruk av opplysninger gitt til Statens helsetilsyn i forbindelse med gjennomgangen som bevis i en senere straffesak eller sivil sak mot den som har gitt opplysningene.

En slik bestemmelse er ikke rettslig påkrevd av hensyn til vernet mot tvungen selvkriminering da det ikke foreligger noen forklaringsplikt overfor Statens helsetilsyn, og således ikke et tvangselement.

Den klare hovedregelen i både straffesaker og sivile saker er fri bevisføring og at enhver har vitne- og forklaringsplikt for domstolen. Unntak fra hovedregelen krever rettslig grunnlag og må begrunnes. Slike unntak finnes bl.a. i tvisteloven kapittel 22 og straffeprosessloven kapittel 10 i form av bevisfritak og bevisforbud.

Tvisteloven § 22-3 og straffeprosessloven § 118 oppstiller et bevisforbud mot opplysninger som er underlagt lovbestemt taushetsplikt. Bestemmelsene vil i utgangspunktet omfatte opplysningene gitt til Statens helsetilsyn. Likevel modifiseres bevisforbudene vesentlig av unntak i bestemmelsene. Departementet har vurdert om bestemmelsene gir tilstrekkelig vern for å sikre at Statens helsetilsyn får best mulig tilgang til opplysninger, og er kommet til at det ikke er tilfelle på grunn av bestemmelsenes vide unntak. Departementet har derfor foreslått en absolutt regel om bevisforbud.

Departementet er av den oppfatning at det i mangel av en slik lovbestemmelse vil være en risiko for at flere avstår helt eller delvis fra å gi opplysninger, for eksempel i frykt for erstatningssøksmål eller strafferettslige sanksjoner.

En bestemmelse som verner mot at opplysninger gitt til Statens helsetilsyn i forbindelse med gjennomgangen kan brukes som bevis i senere straffesak eller sivil sak, kan fremme trygghet og vilje til å gi fullstendige opplysninger. Departementet anser lovbestemmelsen som et nødvendig virkemiddel for å sikre at Statens helsetilsyn får best mulig tilgang til opplysninger, og at forklaringene som gis er mest mulig fullstendige.

Hensynet til å fremme viljen til å forklare seg fritt var også et bakenforliggende hensyn ved innføring av tilsvarende bestemmelse for Olsen-utvalget (2009-2010), se § 5 i lov om utvalg som skal undersøke forhold knyttet til at personer med kjent psykiske lidelse har tatt liv, jf. Ot.prp. nr.90 (2008-2009) punkt 9.1 og Barnevoldsutvalget, se lov om informasjonstilgang m.m. for Barnevoldsutvalget § 6 jf. Prop. 87 L (2015-2016) punkt 6.5.

Hensynet til å skaffe til veie opplysninger må avveies mot at en slik lovbestemmelse i ytterste konsekvens kan medføre at straffbare og straffverdige handlinger som samfunnet har en berettiget interesse i å reagere mot, ikke lenger kan straffes.

Slik lovforslaget er utformet i § 3 taler mye for at denne motforestillingen vil ha liten praktisk relevans. Enhver som utfører arbeid eller tjeneste for Statens helsetilsyn har taushetsplikt om de opplysninger de får i forbindelse med gjennomgangen, og har kun en begrenset adgang til å gi opplysninger videre, se punkt [6.3](#). Departementet påpeker for øvrig at formålet med Statens helsetilsyns arbeid er å få kunnskap om barnevernets håndtering av saker om akutt plassering og omsorgsovertakelse, avdekke svikt, eventuelt hva som svikter og hvorfor det svikter, og ikke å vurdere mulig straffeansvar.

Departementet understreker for øvrig at den foreslåtte bestemmelsen om bevisforbud knytter seg til den enkelte som gir opplysninger, og kun til opplysninger som gis til Statens helsetilsyn i forbindelse med gjennomgangen. Det er kun overfor denne personen at opplysningene ikke kan brukes i en eventuell senere straffesak eller sivil sak i henhold til den foreslåtte bestemmelsen. Opplysninger som gjelder andre personer eller institusjoner enn den som forklarer seg i forbindelse med gjennomgangen, skal ikke nektes som bevis i en senere straffesak eller sivil sak i henhold til den foreslåtte bestemmelsen.

På bakgrunn av dette foreslår departementet å gi en lovbestemmelse som uttrykkelig hindrer bruk av opplysninger gitt til Statens helsetilsyn i forbindelse med gjennomgangen som bevis i en senere straffesak eller sivil sak mot den som har gitt opplysningene.

6. Departementets vurderinger og forslag

6.1. Statens helsetilsyns gjennomgang av barnevernsaker

Barnevernet får ofte kritikk for enten å ha grepet inn for tidlig eller på feil måte, eller fordi de kommer for sent inn med hjelp til barn og familier som trenger det. Både akuttvedtak og omsorgsovertakelse berører barn og foreldre på dyptgripende måter. Barne- og likestillingsdepartementet ønsker å få mer kunnskap om kompleksiteten og dilemmaene i barnevernets arbeid og kvaliteten på det barnevernets faglige beslutningsgrunnlag i disse sakene.

Barne- og likestillingsdepartementet har derfor gitt Statens helsetilsyn i oppdrag å iverksette en gjennomgang av et utvalg barnevernsaker som har ført til akuttiltak eller omsorgsovertakelse. Statens helsetilsyn skal systematisere og analysere informasjon fra sakene.

Formålet med gjennomgangen er å få en situasjonsbeskrivelse av barnevernet gjennom å se på barnevernets behandling av et utvalg enkeltsaker, få kunnskap om når det svikter eller går bra, hva som eventuelt svikter eller er bra, og hvorfor det svikter eller går bra. Det skal særlig ses på kvaliteten i barnevernets faglige avveininger og vurderinger før det fattes beslutning om akuttvedtak eller fremmes sak om omsorgsovertakelse, og ved fylkesnemndas behandling av sakene.

Fordi gjennomgangen av saker går utover Statens helsetilsyns lovfestede oppgaver etter barnevernloven, må de ha et rettslig grunnlag som gir dem hjemmel til å utføre gjennomgangen. Det fremgår derfor av § 1 i lovutkastet at Statens helsetilsyn gis myndighet til å gjennomgå et utvalg saker om akuttplassering og omsorgsovertakelse etter barnevernloven. Dette gir Statens helsetilsyn nødvendig hjemmel til å utføre gjennomgangen.

Statens helsetilsyns er administrativt underlagt Helse- og omsorgsdepartementet. Det fremgår av § 1 i lovutkastet at det er Barne- og likestillingsdepartementet som har gitt Statens helsetilsyn i oppdrag å gjennomgå et utvalg barnevernsaker. Dette innebærer at det er Barne- og likestillingsdepartementet som i denne sammenhengene er ansvarlig fagdepartement, og som har det konstitusjonelle ansvaret for dette arbeidet.

Særlig om Svalbard

Barnevernloven gjelder på Svalbard med de særregler som er fastsatt i forskrift om lov om barneverntjenesters anvendelse på Svalbard. Barnevernloven § 6-9 om frister og § 3-2 a om individuell plan kommer ikke til anvendelse, jf. forskriften § 1.

Sysselmannen utfører barneverntjenestens oppgaver etter barnevernloven. Saker som hører under fylkesnemndas område skal fremmes av Sysselmannen og skal avgjøres av fylkesnemnda i Troms og Finnmark. Gjennomgangen skal omfatte saker om akutt plassering og omsorgsovertakelse med hjemmel i barnevernloven. Dette innebærer at gjennomgangen også kan omfatte saker med tilknytning til Svalbard.

6.2. Tilgang til taushetsbelagte opplysninger

Departementet er opptatt av at gjennomgangen skal bygge på et helhetlig bilde av hver enkelt sak, slik at Statens helsetilsyn får et best mulig grunnlag for å vurdere barnevernets håndtering av sakene. Departementet mener derfor at Statens helsetilsyn i sin gjennomgang av saker bør ha tilgang til alle taushetsbelagte opplysninger som er relevante for å belyse barnevernets håndtering av utvalgte saker om akutt plassering og omsorgsovertakelse.

Departementet mener derfor at valg av saker og innhenting av opplysninger ikke bør være avhengig av samtykke fra dem opplysningene gjelder. Departementet mener også at Statens helsetilsyn bør få tilgang til sakene i ikke-anonymisert form.

Departementet har vurdert om det er behov for en lovbestemmelse som pålegger offentlige myndigheter, offentlig ansatte og privatpraktiserende profesjonsutøvere å forklare seg eller gi opplysninger i forbindelse med gjennomgangen. Spørsmålet om forklaringsplikt er tidligere blitt vurdert i forbindelse med nedsettelsen av to offentlige utvalg som i forbindelse med gjennomgang av saker skal innhente opplysninger underlagt lovbestemt taushetsplikt. I forbindelse med Olsen-utvalget la Helse- og omsorgsdepartementet frem en lovproposisjon med forslag om forklaringsplikt for utvalget.³ I forbindelse med Stortingsbehandlingen ble loven imidlertid endret, og vedtatt uten forklaringsplikt, men med en bestemmelse om at utvalget kan gis tilgang til nødvendige opplysninger.

I innstillingen la komiteen til grunn at de som skulle forklare seg "*vil være innstilt på å gi opplysninger frivillig, og at det derfor ikke er nødvendig med en plikt, men en rett til å gi opplysninger.*"⁴ Det ble også vist til at det må gå klart frem av loven at helsepersonell og andre kan gi forklaringer og opplysninger uten å bryte taushetsplikt.

Så vidt departementet kjenner til fikk Olsen-utvalget tilgang til nødvendige opplysninger selv om helsepersonell og andre ikke hadde forklaringsplikt. Departementet viser også til Stortingets nylige behandling av loven som gir Barnevoldsutvalget tilgang til taushetsbelagte opplysninger. Også i denne sammenheng ble loven vedtatt uten forklaringsplikt.⁵

³ Ot. prp. nr. 90 (2008-2009). Utvalget skulle undersøke forhold knyttet til at personer med kjent psykisk lidelse har tatt liv.

⁴ Innst. O. nr. 132 (2008-2009)

⁵ Prop. 87 L (2015-2016) *Lov om informasjonstilgang m.m for Barnevoldsutvalget, Innst. 265 L (2015-2016)*

Departementet har på denne bakgrunn utformet et forslag til lovbestemmelse som åpner for at "enhver" kan gi opplysninger til Statens helsetilsyn uten hinder av lovbestemt taushetsplikt i forbindelse med gjennomgangen av saker.

Dette innebærer blant annet at Fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker, andre barnevernmyndigheter og andre offentlige myndigheter har adgang til å gi opplysninger underlagt lovbestemt taushetsplikt til Statens helsetilsyn dersom de blir bedt om det i forbindelse med gjennomgangen. Det samme gjelder yrkesutøvere med profesjonsbestemt taushetsplikt. Se forslag til § 2.

6.3. Taushetsplikt og adgang til å formidle opplysninger

Statens helsetilsyn er et statlig tilsynsorgan som er omfattet av de alminnelige reglene om taushetsplikt mv. i forvaltningsloven §§ 13 til 13 f dersom annet ikke er bestemt i, eller i medhold av lov. På barnevernområdet er Statens helsetilsyn som overordnet tilsynsmyndighet omfattet av taushetsplikten etter barnevernloven § 6-7.

Bakgrunnen for at Statens helsetilsyn har fått oppdraget med å gjennomgå et utvalg barnevernssaker er blant annet at de har god kompetanse om barnevernet og at de har det overordnede ansvaret for tilsyn og fylkesmennenes behandling av klager på enkeltvedtak fattet av den kommunale barneverntjenesten. Oppdraget med å gjennomgå barnevernssaker er imidlertid noe annet enn tilsyn, og omfattes derfor ikke av Statens helsetilsyns lovfestede myndighet og ansvar etter barnevernloven § 2-3 b.

På denne bakgrunn mener departementet det er nødvendig med en midlertidig lov som blant annet regulerer tilgangen til taushetsbelagte opplysninger og taushetsplikten i forbindelse med gjennomgangen av barnevernssaker.

Departementet foreslår at barnevernloven § 6-7 skal gjelde ved Statens helsetilsyns gjennomgang av saker, se forslag til § 3 *første ledd*. Videre fremgår det av bestemmelsen at taushetsplikten skal vare i 100 år. Dette er strengere enn hovedregelen i forvaltningsloven § 13 c tredje ledd om at taushetsplikten bortfaller etter 60 år, men tilsvarende taushetsplikten i barnevernssaker, jf. § 10 i forvaltningslovsforskriften.

Forslaget innebærer at ansatte i Statens helsetilsyn og andre som skal utføre arbeidet med gjennomgangen av barnevernssaker på vegne av Statens helsetilsyn vil ha taushetsplikt i henhold til forvaltningsloven §§ 13 til 13 e, jf. barnevernloven § 6-7 første ledd.

I henhold til barnevernloven § 6-7 annet ledd vil taushetsplikten ved gjennomgangen av saker omfatte opplysninger om fødested, fødselsdato, personnummer, statsborgerforhold, sivilstand, yrke, bopel og arbeidssted. Dette innebærer at taushetsplikten vil være noe strengere enn det som følger av hovedregelen i forvaltningsloven § 13 annet ledd ved at taushetsplikten alltid vil omfatte opplysninger som kan knyttes til bestemte personer. Departementet legger imidlertid til grunn at opplysningene uansett ville vært omfattet av taushetsplikt også etter forvaltningsloven § 13 annet ledd. Dette fordi opplysningene vil måtte regnes som "forhold som må anses personlige".

Det fremgår av forslag til § 3 annet ledd, at dersom Statens helsetilsyn innhenter eller mottar opplysninger som er undergitt strengere regler om taushetsplikt enn det som følger av barnevernloven, vil opplysningene være underlagt de samme strengere reglene for

taushetsplikt som følger av vedkommende særlov. Det typiske eksemplet er der Statens helsetilsyn mottar opplysninger fra leger eller annet helsepersonell. Det vil da være de strengere taushetspliktreglene i helselovgivningen som vil gjelde også for Statens helsetilsyn.

Tilsvarende gjelder ved mottak av opplysninger som er undergitt taushetsplikt som først bortfaller på et senere tidspunkt enn det som følger av første ledd. Bestemmelsen henger sammen med at taushetsplikten for helseopplysninger varer livet ut.

Når det gjelder adgangen til å formidle opplysninger i tilknytning til gjennomgangen av saker, innebærer departementets forslag at det i utgangspunktet er de alminnelige reglene i forvaltningsloven § 13 til 13 e som skal gjelde.

Forvaltningsloven inneholder en rekke grunnlag som åpner for å formidle taushetsbelagte opplysninger, jf. særlig forvaltningsloven § 13 a og b. Etter departementets vurdering er det ikke nødvendig å gi en omfattende fremstilling av hvordan Statens helsetilsyn ved gjennomgangen av saker skal håndtere taushetsplikten. Det vises til at Statens helsetilsyn er et statlig tilsynsorgan med lang erfaring i å håndtere sensitive personopplysninger underlagt lovbestemt taushetsplikt både på barnevernområdet og på helseområdet. Departementet legger derfor til grunn at Statens helsetilsyn både har gode rutiner og nødvendig kompetanse i å behandle sensitive personopplysninger på en betryggende og forsvarlig måte.

Departementet vil likevel nevne at det forutsettes at opplysningene som innhentes i forbindelse med gjennomgangen kun skal være tilgjengelige for de personene som er involvert i arbeidet med gjennomgangen på Statens helsetilsyns vegne, og ut fra hvilket behov de har for å ha tilgang til opplysningene. Det vises særlig til forvaltningsloven § 13 b nr. 3, der det fremgår at taushetsplikten ikke er til hinder for at opplysninger er tilgjengelige i den utstrekning som trengs for en hensiktsmessig arbeids- og arkivordning.

Videre vil departementet understreke at personidentifiserbare opplysninger i utgangspunktet kun skal formidles til andre i den utstrekning dette er nødvendig for å kunne utføre gjennomgangen. Statens helsetilsyn vil i forbindelse med informasjonsinnhenting være avhengig av å kunne gi enkelte opplysninger for å kunne sette den enkelte tjeneste eller yrkesutøver i stand til å identifisere saken. Det kan også være nødvendig å gi visse opplysninger for å avklare hvilke opplysninger som ønskes innhentet.

Departementet har derfor vurdert hvorvidt forvaltningsloven § 13 b nr. 2 og nr. 4 gir tilstrekkelig hjemmel for Statens helsetilsyn til å gi slike opplysninger. Det følger av forvaltningsloven § 13 b nr. 2 at taushetsplikten ikke er til hinder for at opplysninger brukes for å oppnå det formål de er gitt eller innhentet for. Videre følger det av forvaltningsloven § 13 b nr. 4 at taushetsplikten ikke er til hinder for at opplysninger brukes for statistisk bearbeiding, utrednings- og planleggingsoppgaver, eller i forbindelse med revisjon eller annen form for kontroll med forvaltningen.

Etter departementets vurdering er det imidlertid ikke klart at disse bestemmelsene er tilstrekkelig som grunnlag for å formidle slike opplysninger i forbindelse med gjennomgangen. Departementet viser særlig til at forvaltningsloven 13 b første ledd nr. 2 i første rekke tar sikte på bruk av opplysninger som ledd i behandlingen av den enkelte saken de er gitt eller innhentet for. Forvaltningsloven 13 b første ledd nr. 4 tar på sin side først og

fremst sikte på tilfeller der opplysninger gis til et kontrollorgan, ikke tilfeller der det er kontrollorganet selv som skal utlevere opplysninger.

På denne bakgrunn mener departementet at det er behov for å presisere i loven at taushetsplikten ikke er til hinder for at Statens helsetilsyn kan gi opplysninger til andre når dette er nødvendig for å innhente opplysninger i forbindelse med gjennomgangen, jf. utkast til § 3 tredje ledd.

Departementet mener videre at Statens helsetilsyn bør ha anledning til å gi opplysninger til den aktuelle fylkesmannen dersom det i gjennomgangen av enkeltsaker fremkommer opplysninger som tilsier at det bør åpnes tilsynssak fra fylkesmannens side. Dette gjelder særlig i tilfeller der det blir avdekket pågående lovbrudd fra barneverntjenestens side med betydning for barns omsorgs- eller livssituasjon.

Departementet foreslår derfor at det i § 3 tredje ledd presiseres at Statens helsetilsyn har anledning til å formidle opplysninger til den aktuelle fylkesmannen dersom det fremkommer opplysninger som tilsier at fylkesmannen bør åpne tilsynssak.

Departementet vil også nevne at ansatte og andre som utfører oppgaver for Statens helsetilsyn omfattes av opplysningsplikten etter barnevernloven § 6-4 annet ledd. De vil derfor ha plikt til å melde fra til den kommunale barneverntjenesten dersom de mottar opplysninger som gjør at de har grunn til å tro at et barn blir mishandlet i hjemmet eller utsatt for andre former for alvorlig omsorgssvikt.

Statens helsetilsyn skal levere en rapport om gjennomgangen av barnevernssaker til departementet. Rapporten skal inneholde en beskrivelse og analyse av den informasjonen som er blitt innhentet. Rapporten skal gi en samlet vurdering av de forhold gjennomgangen gir kunnskap om, og som kan ha betydning for fremtidig oppgaveløsning i barnevernet. Innholdet i rapporten skal fremstilles på en måte som ikke gjør det mulig å identifisere personene som sakene omhandler. Omtale av saker eller type saker forutsetter derfor at de personene opplysningene gjelder må være effektivt vernet mot å bli identifisert. Dette innebærer at Statens helsetilsyn ved utarbeidelsen av rapporten heller ikke i anonymisert form kan omtale saker på en måte som innebærer at den eller de saken gjelder kan bli identifisert.

6.4. Adgang til å behandle personopplysninger

Forslaget fra departementet innebærer at Statens helsetilsyn som et ledd i gjennomgangen av saker vil innhente personlige, og ofte personsensitive opplysninger fra en rekke instanser. Dette innebærer at Statens helsetilsyn trenger et rettslig grunnlag for å kunne behandle personopplysningene.

For å kunne behandle personsensitive opplysninger (omfatter innsamling, registrering, sammenstilling og lagring), må minst ett av vilkårene både i personopplysningsloven §§ 8 og 9 være oppfylt.

Gjennomgangen av saker går utover den rollen og myndigheten Statens helsetilsyn har som overordnet tilsynsmyndighet på barnevernområdet. I tillegg anses verken anonymisering eller samtykke som tilstrekkelige grunnlag for utvalgets innhenting av opplysninger. På denne bakgrunn legger departementet til grunn at en uttrykkelig lovhjemmel for behandling av personopplysninger både er hensiktsmessig og langt på vei også nødvendig.

Departementet foreslår derfor en egen bestemmelse der det fremgår at Statens helsetilsyn kan behandle de opplysninger som er nødvendige og relevante for formålet med gjennomgangen av saker etter denne loven, se utkast til § 5. Bestemmelsen presiserer at behandlingen kan skje uten samtykke fra dem opplysningene gjelder. Departementet legger til grunn at det er direktøren i Statens helsetilsyn som vil være behandlingsansvarlig, jf. personopplysningsloven § 2 nr. 4.

Det følger av personopplysningsloven § 33 fjerde ledd, at det ikke er konsesjonsplikt når et organ for stat eller kommune behandler personopplysninger og behandlingen har hjemmel i egen lov. Statens helsetilsyns behandling av personopplysninger vil ha hjemmel i lov, og departementet mener derfor det ikke er behov for å lovfeste dette nærmere.

For øvrig vil de øvrige bestemmelsene i personopplysningsloven gjelde.

Når det gjelder bestemmelsen i personopplysningsloven § 20 om varslingsplikt ved innsamling av opplysninger fra andre enn den registrerte, viser departementet til at bestemmelsen åpner for å unnlate slik varslingsplikt dersom innsamlingen eller formidlingen av opplysninger er uttrykkelig fastslått i lov, jf. lovens § 20 annet ledd bokstav a. Dette innebærer at Statens helsetilsyn ikke trenger å varsle de personene opplysningene gjelder om at opplysninger innhentes. Departementet vil samtidig vise til at den registrerte ved forespørsel i utgangspunktet blant annet vil ha rett å få vite hvilke opplysninger om vedkommende som Statens helsetilsyn behandler, jf. reglene i kap. III i personopplysningsloven.

Av hensyn til de private partene saken gjelder mener departementet likevel at Statens helsetilsyn må orientere de private parter dersom det er behov for å innhente supplerende informasjon fra offentlige myndigheter eller yrkesutøvere utenfor barnevernet. Dette fordi det etter departementets oppfatning er viktig at de private parter er orientert om at det innhentes nye opplysninger om saken. Det må samtidig gis god informasjon om hva formålet med gjennomgangen er. Departementet foreslår etter dette at det inntas i lovutkastet § 4 annet ledd at Statens helsetilsyn skal orientere sakens private parter før supplerende informasjon innhentes fra offentlige myndigheter eller yrkesutøvere utenfor barnevernet.

6.5. Forbud mot bruk som bevis i senere straffesak og sivil sak

I forslag til § 5 har departementet gått inn for et forbud mot at opplysninger Statens helsetilsyn mottar etter § 2 kan brukes som bevis i senere straffesak og sivil sak.

En slik bestemmelse er ikke rettslig påkrevd da det ikke foreligger forklaringsplikt overfor Statens helsetilsyn, se punkt 5.4. Som nevnt ønsker departementet likevel å innføre en slik lovbestemmelse. En bestemmelse som sikrer at bevis ikke kan brukes i en senere straffesak og sivil sak kan bidra til å fremme viljen til å forklare seg fritt og fullstendig. Departementet anser lovbestemmelsen som et nødvendig virkemiddel for å sikre at Statens helsetilsyn får best mulig tilgang på opplysninger. Statens helsetilsyn er avhengig av dette for å kunne realisere sitt formål ved gjennomgåelsen av sakene.

Departementet presiserer at opplysninger som gjelder andre personer eller institusjoner enn den som forklarer seg for Statens helsetilsyn, ikke skal nektes som bevis i senere straffesak eller sivil sak i henhold til den foreslåtte bestemmelsen.

6.6 Ikrafttredelse og opphør

Ikrafttredelse og opphør av lovens bestemmelser er nærmere regulert i §6. I følge bestemmelsen er det foreslått at loven skal tre i kraft straks. Dette innebærer at loven skal tre i kraft umiddelbart etter at Stortinget har behandlet lovproposisjonen og vedtatt loven.

I følge bestemmelsen skal lovens §§ 1, 2 og 4 kun gjelde i en tidsavgrenset periode. Det er disse bestemmelsene i loven som gir Statens helsetilsyn myndighet til å utføre gjennomgangen, adgang til å formidle opplysninger til Statens helsetilsyn uten hinder av lovbestemt taushetsplikt og Statens helsetilsyns adgang til å behandle opplysninger i forbindelse med gjennomgangen. Formålet med loven er å gi Statens helsetilsyn tilgang til nødvendige opplysninger i forbindelse med gjennomgangen. Etter at gjennomgangen er sluttført og Statens helsetilsyn har levert sin rapport, vil det derfor ikke være behov for disse lovbestemmelsene.

Bestemmelsene i lovens §§ 3 og 5 om taushetsplikt og bevisforbud skal imidlertid gjelde også utover virketiden for resten av loven.

7. Lovutkast

§ 1 Gjennomgang av barnevernsaker

Statens helsetilsyn gis etter oppdrag fra Barne- og likestillingsdepartementet myndighet til å gjennomgå et utvalg saker om akutt plassering og omsorgsovertakelse etter barnevernloven. Gjennomgangen skal gi kunnskap om barneverntjenestens og fylkesnemndas håndtering av sakene.

§ 2 Formidling av opplysninger

Enhver kan uten hinder av taushetsplikt gi de opplysninger som er nødvendige for at Statens helsetilsyn kan utføre arbeidet med å gjennomgå saker om akutt plassering og omsorgsovertakelse etter barnevernloven.

§ 3 Taushetsplikt

Enhver som utfører tjeneste eller arbeid for Statens helsetilsyn etter denne loven har taushetsplikt i medhold av barnevernloven § 6-7. Taushetsplikten bortfaller etter 100 år.

Ved mottak av opplysninger som er undergitt strengere regler om taushetsplikt enn det som følger av barnevernloven, skal de strengere regler gjelde. Tilsvarende gjelder ved mottak av opplysninger som er undergitt taushetsplikt som først bortfaller på et senere tidspunkt enn det som følger av første ledd.

Taushetsplikten er ikke til hinder for at Statens helsetilsyn gir opplysninger til andre når dette er nødvendig for å innhente opplysninger i forbindelse med gjennomgangen. Statens helsetilsyn kan også gi opplysninger til fylkesmannen dersom det fremkommer opplysninger som tilsier at fylkesmannen bør åpne tilsynssak.

§ 4 Behandling av personopplysninger

Statens helsetilsyn kan behandle de opplysninger som er nødvendige og relevante for formålet med gjennomgangen av saker etter denne loven, uten samtykke fra dem opplysningene gjelder.

Statens helsetilsyn skal orientere sakens private parter før supplerende informasjon innhentes fra offentlige myndigheter eller yrkesutøvere utenfor barnevernet.

§ 5 Forbud mot bruk av opplysninger som bevis i senere straffesak eller sivil sak

Opplysninger mottatt i medhold av § 2, kan ikke brukes som bevis i en senere straffesak eller sivil sak mot den som har gitt opplysningene.

§ 6 Ikrafttredelse og opphør

Loven trer i kraft straks. §§ 1, 2 og 4 gjelder til og med xx.